

Fôr ammekua rett i vinter

Beitesesongen går mot slutten og mange har tatt inn kyrne og avvendt kalvene. For de som praktiserer vårkalving, er en viktig utfordring i innefôringssesongen å unngå at kyrne blir feite før neste kalving.

Ingrid Møgedal,
NLR Rogaland

Unngå feite dyr ved kalving

Ønska hold til ei ammeku ved kalving er rundt 3,5 holdpoeng. Dyr som er for feite eller for tynne etter avvenning, bør derfor slankes eller fôres opp de nærmeste månedene. For å oppnå dette bør du gruppere dyra etter hold og alder, og fôre de deretter. Drektige kviger kan stå sammen med kyr som er litt tynne. Det er ønskelig at både slanking og vektøkning skjer i tidlig drektighet, ikke de siste tre månedene før kalving.

For kyr som er normalvektige ved avvenning, er det ofte en større utfordring å hindre de i å bli for feite, enn at de blir tynne. Feite kyr får ofte uønska store kalver, og har vist seg å ha mer kalvingsvansker, sammenlignet med kyr i normalt hold. Lange og harde kalvinger gjør at både ku og kalv blir slitne, og det er en ekstra belastning i en allerede krevende si-

tuasjon. Kalvingsvansker påvirker også råmelkskvaliteten negativt. For å oppnå en best mulig start på ammeperioden, er det derfor viktig å holde kyrne i passe hold helt frem til kalving (Figur 1).

Eter mer enn de har behov for i tidlig drektighet

Ammekyr i tidlig drektighet har et energibehov på ca 5,5 FEm per dag (ku 650 kg). Dette er bare halvparten av energien kua trenger når kalven dier mest (figur 1). For å unngå at dyra blir feite i gjeldperioden må de altså få tilført mindre energi, enten i form av at fôret er mindre energirikt, eller at de eter mindre mengde fôr (restriktiv fôring). Seint slått grovfôr og ammoniakbehandlet halm (NH₃-behandlet halm) er egnede fôrmidler til ammekyr, men det overrasker nok mange hvor lite energi i grovfôret dyra trenger, før de legger på seg.

Med utgangspunkt i at ei ku kan ete 1,5 kg tørrstoff (ts) fra surfôr pr 100 kg kroppsvekt, vil ei ku på 650

kg med appetittfôring kunne ete 10 kg tørrstoff i løpet av en dag. Ved appetittfôring med et seint slått grovfôr med en energikonsentrasjon på 0,80 FEm/kg ts, vil denne kua kunne ete nesten 8 fôreheter i døgnet. Det gir en overfôring på nærmere 50 prosent og en vektøkning på dyra blir resultatet. Dette betyr at selv et grovfôr med en energikonsentrasjon med 0,80 FEm, er for energirikt for ei ammeku på appetittfôring. Det lave energibehovet i tidlig drektighet, gjør at den beste løsningen er å fôre en begrenset mengde energifattig grovfôr, eller NH₃-behandlet halm og tilby dyra ubehandlet halm etter appetitt (tabell 1). På denne måten vil dyra få ete seg mette samtidig som de ikke blir overfôra på energi. NH₃-behandlet halm inneholder lite protein, og ensformig fôring med dette må kombineres med proteinrikt kraftfôr.

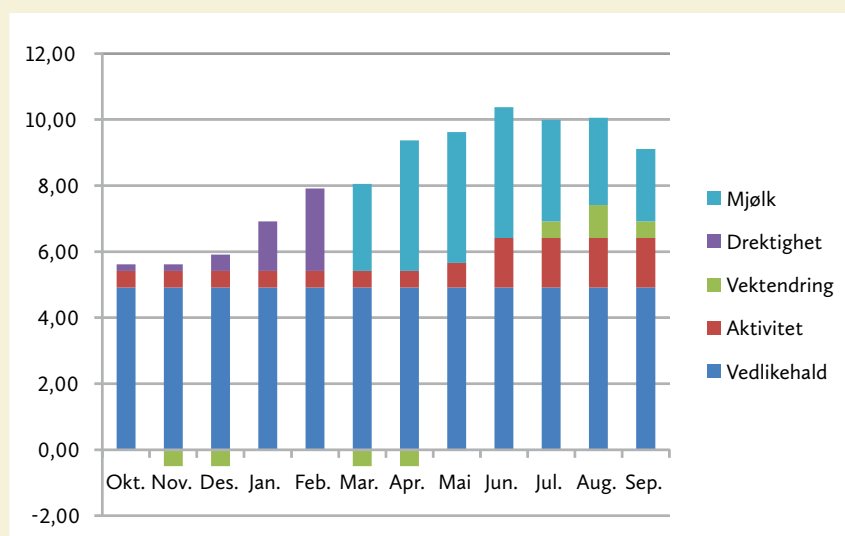
Ammekyrne har i tillegg behov for mineraltilskudd gjennom hele drektigheten. Dette kan gis som pulver som strøs over surfôret, kraftfôr tilsett ekstra mye mineraler, eller som boluser (Tabell 1).

Sterk restriktiv fôring kan gi utfordringer

Et alternativ til appetittfôring med lite energi er å fôre dyra restriktivt. Det vil si at de står uten grovfôr, i store deler av døgnet. Dette er likevel ikke å anbefale da dyra vil bli rastløse og ofte høylytte. Sterk restriktiv fôring gjør at kyrne ikke får dekket sitt behov for vomaktivitet og tidsfordriv, og regnes som dårlig dyrevelferd.

Fôring før kalving

I ukene før kalving reduseres kuas evne til å ta opp grovfôr fordi kalven tar så stor plass at den begrenser vomma. Dette, i tillegg til økt energibehov knyttet til utvikling av kalven, gjør at kuas energibehov øker til ca 7,5 FEm pr dag. Siden grovfôropptaket går ned, bør kyrne de siste to til tre ukene før kalving få et mer energirikt grovfôr, og i tillegg tilvennes kraftfôr. Proteinbehovet til kua øker

Figur 1. Energiforbruk, FEm/dag, til voksen ammeku på 650 kg med kalving første mars. Merk at kua tærer på holdet i visse perioder. Fôrrester er ikke tatt med (Øystein Havrevoll, Nortura)

før kalving, og kraftfôr vil bidra til å dekke dette behovet. Egna grovfôr i denne perioden inneholder 0,85-0,90 FEm/kg ts (Tabell 2).

Fôring etter kalving

Ved kalving starter melkeproduksjonen til kua, og energibehovet øker dramatisk. Tidlig høstet grovfôr med høyt energiinnhold (over 0,90 FEm/kg ts), vil kunne dekke energibehovet alene. Ved bruk av mindre energirikt grovfôr blir det nødvendig med 1-2 kg kraftfôr. Det er alltid behov for mineraltilskudd til kyrne.

Kjenn grovfôret ditt

Som det kommer frem av denne artikkelen er det viktig å vite hvilken grovfôr kvalitet du har, slik at du kan prioritere det beste fôret til tiden før og etter kalving. Med en grovfôr analyse får du informasjonen du trenger for å sette opp fôrplaner tilpasset de ulike dyregruppene, og unngå sløsing med verdifullt grovfôr.

Det er en viktig utfordring i innføringssesongen å unngå at kyrne blir feite før neste kalving. Illustrasjonsbilde.

Kilder:

Bioforsk Fokus, Økologisk selvrekrutterende storfeproduksjon-kort innføring
 Kan ammoniakkbehandla halm erstatta grassurfôr? Øystein Havrevoll, Nortura

Fôring av kviger og ammekyr gjennom året. Øystein Havrevoll, Nortura

Tabell 1. Eksempel på fire fôrplaner ved ulike grovfôr kvaliteter i tidlig drektighet (Energibehov: 5 FEm/dag). Surfôret i dette eksempelet inneholder 30 prosent tørrstoff, men tørrstoffinnholdet i surfôr vil variere mye med grad av fortørking. I tillegg til ulike grovfôr kvaliteter får dyra fri tilgang på ubehandla halm.

Grovfôr kvalitet	Kg grovfôr	Ubehandla halm
Middels slått gras (0,85 FEm/kg ts)	17 kg grassurfôr (4,25 FEm)	Etter appetitt
Seint slått gras (0,80 FEm/kg ts)	20 kg surfôr (4,8 FEm)	Etter appetitt
Svært seint slått gras (0,75 FEm/kg ts)	23 kg surfôr (4,9 FEm)	Etter appetitt
NH ₃ -behandla halm + Surfôr (0,71 FEm/kg ts, 85 % ts) + (0,85 FEm/kg ts, 30% ts)	5 kg NH ₃ halm (3 FEm)+ 4 kg surfôr (1 FEm) + 1 kg kraftfôr	

Tabell 2. Eksempel på fire fôrplaner ved ulike grovfôr kvaliteter i sein drektighet (Energibehov: 7,5 FEm/dag) Surfôret i dette eksempelet inneholder 30 prosent tørrstoff, men tørrstoffinnholdet i surfôr vil variere mye med grad av fortørking. I denne tabellen er det satt et grovfôropptak til 8,5 kg ts for å illustrere hvordan grovfôr kvaliteten påvirker kraftfôrbehovet når det nærmer seg kalving.

Grovfôr kvalitet	Kg Surfôr (30% tørrstoff)	Kraftfôr
Middels slått gras (0,85 FEm/kg ts)	28 kg (7,1 FEm)	0,4 kg
Seint slått gras (0,80 FEm/kg ts)	28 kg (6,8 FEm)	0,7 kg
Svært seint slått gras (0,75 FEm/kg ts)	28 kg (6,4 FEm)	1,1 kg
NH ₃ - behandla halm + surfôr (0,71 FEm/kg ts, 85 % ts) + (0,85 FEm/kg ts)	6,5 kg NH ₃ halm (4,5 FEm) 4 kg surfôr (1 FEm)	2 kg